

Narkotikapolitiskt Center 2021

Analys, debatt och folkbildning för en
human, restriktiv narkotikapolitik

Peter har ordet

Sakta men säkert börjar det talas mer och mer om narkotikapolitik i samhällsdebatten. Vi befinner oss nu i en brytningstid där 30 år av konsensus börjar utmanas. Där fyller Narkotikapolitiskt Center en viktig roll genom den analys, debatt och folkbildning vi gjort och gör för att bidra till en mer human och restriktiv narkotikapolitik.

FOTO: PIERRE ANDERSSON

Till framgångarna 2021 kan läggas den bevakning som gjorts av lärdomarna från legaliseringen i Nordamerika, som visar att det inte är en modell som bidrar till minskad dödlighet eller konsumtion, det arbete vi genomfört tillsammans med många andra organisationer gällande ny ANDTS-strategi samt förstås alla folkbildningsinsatser.

Som det nätverk NPC utvecklats till är det många olika individer och organisationer som bidrar till det arbete som görs. Till alla dessa får vi rikta ett stort och varmt tack. Utan det engagemanget skulle inte arbetet blivit som det blivit.

Peter Moilanen
Chef för Narkotikapolitiskt Center

Allmänt om verksamheten

Tre år har gått sedan Narkotikapolitiskt Center, NPC, startade sin verksamhet. Bakgrunden var att ett antal organisationer, som på olika sätt arbetar för en human, restriktiv narkotikapolitik, önskade samordna sina insatser för att nå ett större genomslag. Antalet organisationer som står bakom centret har under åren ökat och 2021 tillkom barnorganisationen Junis samt Stockholms Länsnykterhetsförbund. Organisationerna har alla stor kunskap och erfarenhet inom hälsofrämjande insatser, prevention och vård utifrån både ett beroende- och anhörigperspektiv. De ser också alla behovet av en djupare analys av aktuella narkotikafrågor, en bättre underbyggd narkotikapolitisk debatt och en bred folkbildning för att fler ska våga, vilja och kunna delta i samtalet.

Beslut om verksamheten tas av en styrgrupp med representanter från de organisationer som på olika sätt bidrar till densamma: Studieförbundet NBV; Sveriges Landsråd för alkohol- och narkotikafrågor, SLAN; Blå Bandet;

Sveriges Blåbandsungdom, SBU; LP-verksamheten, IOGT-NTO, Ungdomens Nykterhetsförbund, UNF; Föräldraföreningen mot Narkotika, FMN; Junis; Kriminellas Revansch i Samhället, KRIS; Anhöriga Mot Droger, AMD; Svenska Frisksportförbundet; Frisksportens Ungdomsförbund; Stockholms Länsnykterhetsförbund; Svenska Sällskapet för Nykterhet och Folkbildning och Nordiska Godtemplarrådet, NGR. Verksamheten finansieras dels av ovanstående organisationers bidrag genom pengar eller personal, dels genom andra sökta bidrag hos såväl ideella som offentliga organisationer.

Centrets löpande arbete leds av Peter Moilanen, chef för Narkotikapolitiskt Center. Insatser görs även på deltid av bland andra Sara Heine, Pierre Andersson, Farida al-Abani, Tjarls Metzmaa, Staffan Hübinette, Ali Reunanen, Lili-Ann Karpinen, Ann Hallberg och Johan Sjö ö

Mål och uppdrag

Narkotikapolitiskt Center bidrar genom analys, debatt och folkbildning till en human, restriktiv narkotikapolitik.

Enligt oss har en human, restriktiv narkotikapolitik som mål att hålla nere konsumtionen för att minska skadeverkningarna. Det är en politik med ett stort fokus på prevention och tidig upptäckt, där det förebyggande arbetet genomförs i samverkan mellan olika aktörer som skola, socialtjänst, polis, kommunala samordnare och frivilligorganisationer. Där det finns en väl fungerande och likvärdig vård och behandling som är uthållig och inte släpper taget om den som behöver stöd. Som i enlighet med FN:s barnkonvention utgår från barnets rätt att skyddas från olaglig användning av narkotika och som inte glömmer dem som är närstående. Det är helt enkelt en politik där det är svårt att börja använda narkotika, men lätt att få stöd att sluta.

”Narkotikapolitiskt Center bidrar genom analys, debatt och folkbildning till en human, restriktiv narkotikapolitik.”

För att nå vårt övergripande mål arbetar vi med tre målområden; analys, debatt och folkbildning. Dessa knyter an till varandra på flera olika sätt. Våra analyser ger grund till debattinlägg, men fungerar även som underlag för folkbildning. Då vi driver debatt bidrar vi med kunskap och argument till en bred målgrupp, inklusive beslutsfattare och genom folkbildning får vi fler personer som vill, vågar och kan debattera frågan – vilket stärker vårt opinionsbildande arbete.

Hänt under året

Under 2021 har vi arbetat vidare utifrån våra tre målområden. Då det varit ytterligare ett år med pandemi har vi anpassat vår verksamhet efter det, även om vi också kunnat genomföra en del fysiska möten och seminarier.

Det har varit ett år med stora händelser i världen, där klimatförändringar, pandemi och konflikter påverkat även den svenska debatten och med all rätt fått ett stort fokus i media och bland beslutsfattare. Trots detta har narkotikafrågan till och från blossat upp i debatten, inte minst med koppling till gängskjutningar och till regeringens aviserade utvärdering. Ett annat tillfälle under året då det fördes diskussion kring frågan var i samband med att förslaget om en förnyad nationell ANDT-strategi överlämnades i mitten av mars. Denna antogs dock inte av riksdagen och drogs tillbaka för omarbetning. Ett nytt förslag har ännu inte lagts fram.

Vi upplever att vi även i år haft ett bra genomslag för de frågor vi önskat lyfta, även om läget i omvärlden påverkat debatten och möjligheterna för medialt utrymme. För att nå ut med information om våra PM, rapporter, debattinlägg och folkbildningsaktiviteter har vi främst använt oss av vår Facebook-sida och vårt Nyhetsbrev *NPC Analys*, vilka båda länkar till vår hemsida där allt material finns samlat. Nyhetsbrevet når idag drygt 380 prenumeranter, vilket är en ökning på 110 prenumeranter sedan 2020. Målgrupperna är främst medlemmar från våra organisationer, beslutsfattare och tjänstemän inom kommuner, länsstyrelser och myndigheter. Under 2021 har vi gett ut nio nyhetsbrev, vilka haft en mycket hög öppningsfrekvens på omkring 50 procent. Under året har vi också producerat en rad webbinarier och poddavsnitt och därmed nått ett relativt stort antal personer med intresse för frågorna.

NPC har även blivit medlemmar i de internationella narkotikanätverken VNGOC, Vienna NGO Committee on Drugs, samt WFAD, World Federation Against Drug. Detta för att göra vår röst hörd, men inte minst öka vår kunskap och kompetens inom frågor som har bäring på såväl den internationella som den svenska narkotikapolitiken. VNGOC fungerar som en länk mellan civilsamhället och FN:s organ för narkotikafrågor och WFAD är ett globalt nätverk av organisationer och individer som står bakom FN:s narkotikakonventioner. Ett av WFAD:s uppdrag är att organisera World Forum Against Drugs – en global konferens som genomförs vartannat år.

• Analys •

Genom att analysera områden som vi ser har bäring på narkotikapolitiken, vill vi bidra till en bättre underbyggd debatt och förhoppningsvis kloka beslut. Våra analyser används också som underlag vid olika former av utbildningar.

Våra analyser ska vara väl underbyggda och vi tar därför hjälp av den stora kunskap som finns inom våra egna medlemsorganisationer, våra internationella nätverk, forskare inom området och inte minst samtal med personer runt om i landet som på olika sätt berörs av frågan. Under både 2020 och 2021 har vi genomfört ett flertal intervjuer med människor med erfaren-

het av eget eller anhörigas beroende, personer som arbetar med stöd eller behandling och tjänstemän inom skola, socialtjänst, kommun eller polis. Deras erfarenheter och kunskap lär oss mer om vad som fungerar – eller inte fungerar – vad gäller förebyggande verksamhet, tidig upptäckt och vård och behandling.

Våra analyser blir till PM under rubriken *NPC reder ut*, där vi på några sidor beskriver aktuella ämnen. Under året har vi tagit fram sex olika [NPC reder ut](#): Sveriges narkotikakonsumtion i ett internationellt perspektiv; 112 och överdoser; resurser för ringa narkotikabrott; effekterna av legalisering i Kanada; FN och avkriminalisering samt stigmatisering.

I början av året ställde vi två frågor om narkotikarelaterad dödlighet till forskare, politiker och praktiker inom det nätverk som NPC har tillgång till, vilket resulterade i många bra och kloka inspel och perspektiv i frågan. Svaren publicerades på vår hemsida och [finns att läsa här](#). Dr Anna Fugelstad och Ingemar Thiblin, professor i rättsmedicin, var två av de forskare som svarade och deras djupare analys blev till ett eget PM om narkotikadödlighet.

Vi gav i februari ut en engelsk version av den rapport om Portugal, som vi lanserade på svenska under 2020. Den översatta rapporten, [Decriminalisation of drugs – what can we learn from Portugal](#), togs fram och spreds i samarbete med Movendi international och WFAD – bland annat under ett side event under Commission on Narcotic Drugs. Rapportens bidrag till narkotikadebatten har märkts vid ett flertal tillfällen, både hos beslutsfattare och media. Bland annat refererades det till resultaten i ett längre reportage om narkotika i DN. I december 2021 tilldelades rapportförfattaren Pierre Andersson Svenska Carnegie Institutets journalistpris för sitt arbete med rapporten.

I maj lanserade vi rapporten [Legalisering och kommersialisering av cannabis: Lärdomar från USA, Kanada och Uruguay](#) – vilken sammanfattar hur legaliseringen av cannabis hittills påverkat konsumtionen och vilka konsekvenser det gett. Rapporten bygger på information och data som inhämtats från berörda länder och delstater och rapportförfattaren, Staffan Hübinette, har även varit på plats i Colorado och British Columbia. Lanseringen skedde genom en debattartikel i DN den 10 maj och fick en god spridning genom tidningen, vårt nyhetsbrev och inte minst fyra korta filmer som vi tog fram för vår Facebook-sida och som sammanfattar rapportens innehåll. Utifrån rapporten har vi även genomfört två webinarier och ett poddavsnitt med rapportförfattaren. I november lanserade vi även [en kortfattad version](#) av rapporten och fick då ytterligare spridning genom en debattartikel i Dagens Opinion.

Under hösten har även arbete pågått med en rapport kring tidig upptäckt, vilken bygger på intervjuer med ett stort antal personer som arbetar med narkotikafrågor på lokal och regional nivå. Rapporten lanseras i början av 2022.

• Debatt •

Vi vill bidra med väl underbyggda argument i den narkotikapolitiska debatten. Peka på de påståenden som vi inte anser överensstämmer med verkligheten, visa på både styrkor och svagheter i nuvarande narkotikapolitik och komma med förslag på lösningar.

Under året har vi nått ut genom en rad debattartiklar och repliker kring exempelvis ANDT-strategin, den norska rusreformen, kvinnor och missbruk, överdoser, legalisering och behovet av förebyggande insatser. Under sommaren hade vi insändare publicerade i närmare 30 lokala och regionala tidningar, vilka vi undertecknade tillsammans med personer från ett flertal av våra medlemsorganisationer.

Våra debattinlägg har publicerats i en rad tidningar som DN, Aftonbladet, Dagens Samhälle, Altinget, Alkohol & Narkotika, Dagens Opinion, NWT, Västerbottenskuriren, Helsingborgs Dagblad och Dala-Demokraten. Flera av dem är skrivna i samarbete med andra aktörer, som STAD och Fryshuset. Vi har även varit intervjuade och omnämnda i ett flertal artiklar, bland annat [en TT-artikel](#) kring den kommande narkotikautredningen. En artikel som fick ett stort genomslag i riks- och regionalpress, som SvD, GP och Sydsvenskan.

• Folkbildning •

Många upplever att de inte har kunskap eller argument att våga delta i narkotikadebatten eller ens ta ett samtal kring frågan med människor i sin närhet. Genom folkbildningsinsatser på olika nivåer vill vi öka vår gemensamma kunskap och få fler med i samtalet. Detta gör vi bland annat genom *NPC Kunskap* och *NPC Podd*.

Som en del av det vi kallar NPC Kunskap har vi under året anordnat 16 webinarier i samarbete med studieförbundet NBV. Flera av dem har varit kopplade till de PM som NPC tagit fram samt rapporten kring legalisering – men ett flertal har också lyft andra aktuella narkotikafrågor där externa föreläsare bjudits in. Några av många ämnen som lyfts är narkotikapolisens arbete, den norska rusreformen, att kvinnor glöms i narkotikadebatten, anhörigas situation och forskning kring opioidöverdoser.

Vi har deltagit i seminarier och föreläsningar i andra organisationers och aktörers regi – som Mentor Sveriges ”Mentor Talks” samt U-folds, Region Uppsalas och Länsstyrelsens basutbildning om missbruk och beroende för personal inom hälso- och sjukvård och socialtjänst. Men vi har även medverkat i Fryshusets personalutbildning, FAMNA:s webinarium, RFMA:s konferens om narkotikapolitik och förebyggande insatser, NordANs konferens i Vilnius och WFAD:s konferens ”The Nordic Summit on Cannabis”.

Dessutom var vi delaktiga i planering och genomförande av konferensen ”Sverige Mot Narkotika”, som hade ett mycket högt digitalt deltagande samt konferensen Förebygg.nu. Vi höll även ett gemensamt seminarium om framtidens narkotikapolitik tillsammans med Svenska Carnegie Institutet och studieförbundet NBV.

Under hela året har vi producerat [NPC Podd](#), i form av sju avsnitt med samtal om narkotikapolitiska nyheter och 11 avsnitt med poddversioner av våra digitala webinarier. De sistnämnda utifrån tanken att det ska vara möjligt att ta del av innehållet i den kanal som passar en själv bäst; som rapport eller PM, i webinarieform eller genom vår podd.

Som en del av *NPC Fördjupning* arrangerade vi två folkhögskolekurser under våren och hösten 2021. Dessa genomfördes på kvartsfart i samarbete med Tollare Folkhögskola, med deltagare från våra medlemsorganisationer samt anställda i kommunal och regional verksamhet. Under kurserna lyftes aktuella frågor som avkriminalisering, legalisering och medicinsk cannabis – men även en grundläggande diskussion kring narkotikapolitiken och dess utmaningar.

I samarbete med IOGT-NTO och studieförbundet NBV producerade vi i början av året ett studiematerial kring ANDTS-strategin och den skuggstrategi som togs fram av ett antal organisationer under 2020. Målgruppen för materialet, [Nu gör vi skillnad](#), var medlemmar i organisationer som arbetar med ANT och syftet var att få fler att vilja och våga genomföra lokalt påverkansarbete. Materialet är uppbyggt utifrån fem träffar, med möjlighet till ytterligare fördjupning kring alkohol, narkotika och/eller tobak.

I augusti lanserades en digital version av den [narkotikautställning](#) som NPC och studieförbundet NBV tidigare tagit fram. Den digitala versionen består av en föreläsning om utställningens innehåll och kan användas som underlag för en träff eller ett kulturarrangemang. Föreläsningen finns även uppdelad i fem olika teman, där varje del kan ses och användas separat. Teman som lyfts är narkotikans koppling till miljön, krig och konflikter, terrorism, fattigdom och brottslighet.

NPC och studieförbundet NBV tog 2020 fram ett digitalt studiematerial som bygger på Erik Leijonmarcks bok [Droghandboken: guide för föräldrar och andra nyfikna](#). Till materialet har vi även spelat in tre filmer med Erik. Utifrån boken och filmerna med Erik har det under 2021 tagits fram två basföreläsningar på svenska, arabiska och somaliska. Ett material som vänder sig till föräldrar och som kommer att lanseras i januari 2022.

För att samordna folkbildningsinsatser lokalt och sprida studiematerialen som tagits fram finns en grupp inom NBV där en verksamhetsutvecklare per region arbetar med detta; Lina Larsson, Ulrika Hagen, Magnhild H Andreason, Lena Wiking, Arben Sula och Cecilia Nylén Andreason.

Med blicken framåt

Den narkotikapolitiska debatten är fortfarande ganska polariserad och vissa politiska frågor och lösningar får ett så stort utrymme att andra viktiga områden riskerar att missas. Här upplever vi att NPC, trots begränsade resurser, ändå bidrar med nya vinklar och argument. Både genom att visa att det inte finns några ”quick fix” på de narkotikarelaterade problemen och att en god narkotikapolitik kräver sin helhetssyn: Att vi måste arbeta på flera fronter samtidigt för att både minska den narkotikarelaterade dödligheten och samtidigt förebygga att man börjar använda narkotika.

När vi lyssnar på de människor som dagligen möter och arbetar med narkotikafrågor på lokal nivå blir det tydligt vilka åtgärder de ser behov av. De pratar inte legalisering eller avkriminalisering, men pekar på glapp i nuvarande system. Samtidigt som flera av dem även lyfter goda exempel och visar på de resultat man kan nå om man skapar en bättre samordning kring förebyggande insatser, tidig upptäckt och vård och behandling.

Nu inväntar vi direktivet för den kommande narkotikautredningen. Att den inte ska utreda avkriminalisering har regeringen varit tydlig med från början, vilket fått kritik från flera håll. Vi tycker att regeringens beslut är klokt, men skulle önska att de istället inkluderade en utvärdering av kriminaliseringens positiva och negativa effekter, för att kunna minska de sistnämnda. En omarbetad version av ANDTS-strategin ska även den läggas fram, vilket är efterlängtat från regional och lokal nivå. Samtidigt kan mycket göras lokalt, även i väntan på narkotikautredning och kommande strategi. 2022 är det valår och vi hoppas och tror att dessa viktiga frågor får plats även i den lokala politiska debatten. ■

www.narkotikapolitisktcenter.se